ДЗЯРЖАЎНЫ СТАНДАРТ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

СТБ 7.12-2001

Сістэма стандартаў па інфармацыі, бібліятэчнай і выдавецкай справе

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ ЗАПІС. СКАРАЧЭННЕ СЛОЎ І СЛОВАЗЛУЧЭННЯЎ НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Агульныя патрабаванні і правілы

Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу

БИБЛИОГРАФИЧЕСКАЯ ЗАПИСЬ. СОКРАЩЕНИЕ СЛОВ И СЛОВОСОЧЕТАНИЙ НА БЕЛОРУССКОМ ЯЗЫКЕ

Общие требования и правила

Выданне афіцыйнае

Дзяржстандарт
Мінск

УДК 001.4:025.3(083.74) МКС 01.140.20 (КГС Т62)

Ключавыя словы: сістэма стандартаў, запіс бібліяграфічны, скарачэнне слоў, словазлучэнні, словы

Прадмова

1 РАСПРАЦАВАНЫ ўстановай "Нацыянальная кніжная палата Беларусі"
УНЕСЕНЫ Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

2 ЗАЦВЕРДЖАНЫ І ЎВЕДЗЕНЫ Ў ДЗЕЯННЕ пастановай Дзяржстандарта Рэспублікі Беларусь ад 20 снежня 2001 г. № 47

3 УЗАМЕН СТБ 7.12-95

Гэты стандарт не можа быць тыражаваны і распаўсюджаны без дазволу Дзяржстандарта Рэспублікі Беларусь

Выдадзены на беларускай мове

Змест

1 Галіна прымянення ... 1

2 Нарматыўныя спасылкі ... 1

3 Правілы скарачэння слоў і словазлучэнняў ... 1

4 Прымяненне скарачэнняў слоў і словазлучэнняў ... 3

Табліца 1 – Спіс асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе ... 4

Табліца 2 – Спіс асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе пры апісанні нарматыўна-тэхнічных дакументаў ... 11

Табліца 3 – Спіс асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе пры апісанні аўдыёвізуальных і нотных выданняў і матэрыялаў ... 12

Табліца 4 – Спіс асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе пры апісанні выяўленчых выданняў ... 15

Табліца 5 – Спіс асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе пры апісанні картаграфічных выданняў і матэрыялаў ... 16

Дадатак А Бібліяграфія ... 19

ДЗЯРЖАЎНЫ СТАНДАРТ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Сістэма стандартаў па інфармацыі, бібліятэчнай і выдавецкай справе
БІБЛІЯГРАФІЧНЫ ЗАПІС.
СКАРАЧЭННЕ СЛОЎ І СЛОВАЗЛУЧЭННЯЎ НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ
Агульныя патрабаванні і правілы

Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу
БИБЛИОГРАФИЧЕСКАЯ ЗАПИСЬ.
СОКРАЩЕНИЕ СЛОВ И СЛОВОСОЧЕТАНИЙ НА БЕЛОРУССКОМ ЯЗЫКЕ
Общие требования и правила

System of standards on information, librarianship and publisching
BIBLIOGRAPHIC RECORD.
ABBREVIATION OF WORDS AND WORD COMBINATIONS IN BYELORUSSIAN
General requirements and rules

Дата ўвядзення 2002-07-01

1 Галіна прымянення

Стандарт устанаўлівае агульныя патрабаванні і правілы скарачэння слоў і словазлучэнняў на беларускай мове, а таксама выключныя выпадкі скарачэння слоў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе.

Стандарт прызначаны для бібліятэк, органаў навукова-тэхнічнай інфармацыі, Кніжнай палаты, выдаўцоў, якія ствараюць і (ці) выкарыстоўваюць бібліяграфічныя запісы (уключна бібліяграфічныя спасылкі) на розныя віды дакументаў.

Этымалагічныя эквіваленты скарачэння слоў і словазлучэнняў на беларускай мове адпавядаюць скарачэнням на рускай мове згодна з ГОСТ 7.12.

Дазваляецца прымяняць скарачэнні, якія не прадугледжаны ў стандарце, а таксама варыянты скарачэння слоў, якія карацейшыя за тыя, што дадзены ў стандарце, пры наяўнасці даведачнага апарату, які забяспечвае іх расшыфроўку.

2 Нарматыўныя спасылкі

У стандарце выкарыстаны спасылкі на наступныя нарматыўныя дакументы:

ГОСТ 7.1-84 Сістэма стандартаў па інфармацыі, бібліятэчнай і выдавецкай справе. Бібліяграфічнае апісанне дакумента. Агульныя патрабаванні і правілы састаўлення

ГОСТ 7.12-93 Сістэма стандартаў па інфармацыі, бібліятэчнай і выдавецкай справе. Бібліяграфічны запіс. Скарачэнне слоў на рускай мове. Агульныя патрабаванні і правілы

3 Правілы скарачэння слоў і словазлучэнняў

3.1 Скарачэнню падлягаюць розныя часціны мовы. Для ўсіх граматычных формаў аднаго і таго ж слова прымяняецца адно і тое ж скарачэнне, незалежна ад роду, ліку, склону, асобы і часу.

Спіс асобных выпадкаў скарачэння агульных слоў і словазлучэнняў прыведзены ў табліцы 1.

Спісы асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія найбольш часта сустракаюцца пры апісанні спецыфічных відаў выданняў: нарматыўна-тэхнічных дакументаў, нотных, аўдыёвізульных, выяўленчых і картаграфічных выданняў і матэрыялаў прыведзены ў табліцах 2 – 5.

Выданне афіцыйнае

Дазваляецца выкарыстоўваць агульнапрынятыя скарачэнні, якія не прыведзены ў табліцы 1, напрыклад:
вышэйшая навучальная ўстанова – ВНУ;
да нашай эры – да н. э.;
сантыметр – см.

3.2 Пры скарачэнні слоў прымяняюць прыём адкідвання, сцяжэння, апускання літар з сярэдзіны слова, ці спалучэнне гэтых прыёмаў, але, незалежна ад прыёму, скарачаць дапускаецца не менш чым да дзвюх літар, напрыклад:
ілюстрацыя – іл.;
інстытут – ін-т.

Скарачэнне слова да адной пачатковай літары дапускаецца толькі для агульнапрынятых скарачэнняў і асобных слоў, якія прыведзены ў табліцы 1, напрыклад:
год (гады) – г., гг.;
старонка – с.

3.3 Назоўнікі скарачаюцца толькі ў выпадку, калі яны прыведзены ў табліцы 1.

Скарачэнні, якія прыняты для назоўнікаў, распаўсюджваюцца на ўтвораныя ад іх прыметнікі, дзеясловы і дзеепрыметнікі, напрыклад:
апрацоўка, апрацаваў, апрацаваны – апрац.

Заўвага – Правілы скарачэння ў бібліяграфічным запісе не распаўсюджваюцца на словы, якія ўтвораны ад назоўнікаў, што прыведзены ў табліцы 1.

3.4 Прыметнікі і дзеепрыметнікі, якія заканчваюцца на:

–аваны	–ейскі	–ічны
–адскі	–ельны	–ічы
–ажны	–ельскі	–кі
–азскі	–енны	–ні
–айскі	–енскі	–ны
–альны	–ентальны	–овы
–альскі	–ены	–одскі
–анскі	–енчы	–орскі
–аны	–енькі	–оўскі
–анькі	–ерскі	–скі
–арскі	–ецкі	–ыйны
–аскі	–ійскі	–ычны
–аўскі	–інскі	–ыяльны
–аўчы	–ірскі	–энькі
–ацкі	–іцкі	

скарачаюць адкідваннем гэтай часткі слова.

Прыметнікі, якія заканчваюцца на:
–графічны
–лагічны
–намічны
скарачаюцца адкідваннем наступных частак слова: –афічны, –агічны, –амічны, напрыклад:
геаграфічны – геагр.;
біялагічны – біял.;
астранамічны – астран.

3.4.1 Калі частцы слова, якая адкінута, папярэднічаюць літары "й", "ў" ці галосная літара, то пры скарачэнні слова неабходна захаваць наступную за ёй зычную, напрыклад:
калійны – калійн.;
вярхоўны – вярхоўн.;
ахоўны – ахоўн.

3.4.2 Калі частцы слова, якая адкінута, папярэднічае літара "ь", то слова пры скарачэнні павінна заканчвацца на зычную, якая ёй папярэднічае, напрыклад:
сельскі – сел.;
восеньскі – восен.

3.4.3 Калі частцы слова, якая адкінута, папярэднічае падвоеная зычная, то пры скарачэнні неабходна захаваць адну з зычных, напрыклад:
ваенны – ваен.;
насенны – насен.

3.4.4 Калі слова можна скараціць адкідваннем рознай колькасці літар, то пры яго скарачэнні належыць апускаць максімальную колькасць літар, напрыклад:
эксперыментальны – эксперыментал., эксперымент., эксперым.
належыць скараціць: эксперым.

Калі пры найбольш кароткім варыянце скарачэння ўзнікаюць цяжкасці ў разуменні тэксту бібліяграфічнага запісу, належыць прымяняць больш поўную форму скарачэння, напрыклад:
камічны – каміч.;
клінічны – клініч.;
статычны – статыч.

3.4.5 Прыметнікі і дзеепрыметнікі ў кароткай форме скарачаюць таксама, як і ў поўнай форме, напрыклад:
выдадзены, выдадзена – выд.;
створаная, створана – створ.

3.5 Словы, якія адрозніваюцца толькі прыстаўкамі, скарачаюцца аднолькава, напрыклад:

школьны – шк.	народны – нар.	аўтар – аўт.
дашкольны – дашк.	міжнародны – міжнар.	сааўтар – сааўт.

3.6 Пры скарачэнні складаных слоў і словазлучэнняў кожная з частак скарачаецца ў адпаведнасці з 3.2 – 3.6 і табліцай 1. Пры гэтым улічваецца наступнае:

3.6.1 У складаных словах, якія пішуцца злітна, скарачаюць першую альбо апошнюю частку слова ці пакідаюць першыя літары слоў, што ўтвараюць складанае слова, напрыклад:
мікрафіша – мфіша;
відэафанаграма – відэафанагр.

3.6.2 У складаных словах, якія пішуцца праз дэфіс, скарачаюць кожную частку слова і скарачэнне запісваюць таксама праз дэфіс, напрыклад:
фізіка-матэматычны – фіз.-мат.;
прафесійна-тэхнічны – праф.-тэхн.

3.6.3 У словазлучэнні скарачаюць кожнае слова паасобку, напрыклад:
дапаможная картка – дапам. карт.

У асобных ўстойлівых словазлучэннях, якія прыведзены ў табліцы 1, слова скарачаецца толькі ў складзе пэўнага словазлучэння, напрыклад:
тытульны ліст – тыт. л.;
выхадныя даныя – вых. дан.

3.7 Вялікія і малыя літары, а таксама кропкі прымяняюцца ў скарачэннях у адпаведнасці з правапісам беларускай мовы.

3.7.1 Скарачэнне, якое абазначаецца кропкай.

Кропка не ставіцца, калі скарачэнне ўтворана прыёмам сцяжэння ці калі скарочаная форма заканчваецца на тую ж літару, што і поўнае слова, напрыклад:
выдавецтва – выд-ва.

3.7.2 Абрэвіятурнае скарачэнне запісваецца вялікімі літарамі без кропак, напрыклад:
акцыянернае таварыства – АТ.

4 Прымяненне скарачэнняў слоў і словазлучэнняў

4.1 У бібліяграфічным запісе словы і словазлучэнні скарачаюць ва ўсіх абласцях і элементах бібліяграфічнага апісання і ў іншых частках запісу, які уключае загаловак, анатацыю і рэферат, з улікам умоў прымянення скарачэнняў, якія абумоўлены ў табліцах 1 – 5.

4.2 Правілы прымянення скарачэнняў слоў і словазлучэнняў у кожным элеменце бібліяграфічнага апісання ўстаноўлены ГОСТ 7.1 і зводам правіл складання бібліяграфічнага запісу.

4.3 Не дазваляецца скарачэнне слоў (акрамя выпадкаў, што прыведзены ў табліцах 1 – 5):

– у асноўным і паралельным загалоўку (скарачэнне слоў у загалоўку, які прыводзіцца ў звестках аб дакуменце, дзе змешчана састаўная частка, ажыццяўляецца па правілах складання аналітычнага бібліяграфічнага апісання);

– у выпадку, калі пры расшыфроўцы скарачэння магчыма дваякае разуменне тэксту бібліяграфічнага запісу.

Табліца 1 – **Спіс асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе**

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
	А	
абласны	абл.	Скарачаецца таксама ў загалоўку
аб'яднанне	аб'яд-не	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
аб'яднаны	аб'яд.	
авантытул	авантыт.	
агульны	агул.	
адаптацыя	адапт.	
адбітак	адб.	
аддзел	аддз.	
аддзяленне	аддз-не	
аддрукаваны	аддрук.	
адказны	адк.	
адміністрацыйны	адм.	Скарачаецца таксама ў загалоўку
акадэмік	акад.	Пры прозвішчы ці назве ўстановы
акадэмія	акад.	
акруга	акр.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
акруговы	акр.	Тое ж
акцыянернае таварыства	АТ	
алфавітны	алф.	
альманах	альм.	
анатацыя	анат.	
анталогія	антал.	
апрацоўка	апрац.	
апублікаваны	апубл.	
арганізацыя	арг.	
аркуш	арк.	Пры лічбах і ў заўвагах
артыкул	арт.	
архіў	арх.	
арыгінал	арыг.	
асацыяцыя	асац.	
аўдыёвізуальны	ав	
аўтаномны	аўт.	Перад словамі: вобласць, акруга, рэспубліка
аўтар	аўт.	
аўтарэферат	аўтарэф.	
аўтограф	аўтогр.	
афармленне	афарм.	
	Б	
без выдавецтва	б. в.	
без года	б. г.	
без месца	б. м.	
без цаны	б. ц.	
бібліяграфія	бібліягр.	
бібліятэка	б-ка	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
бібліятэчка	б-чка	
бібліятэчны	бібл.	
біябібліяграфія	біябібліягр.	

Працяг табліцы 1

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
біяграфія	біягр.	
брашура	бр.	Пры лічбах
будаўніцтва	буд-ва	
будаўнічы	буд.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
бюлетэнь	бюл.	
бясплатна	бяспл.	
	В	
верасень	верас.	
веснік	весн.	
весці	вес.	
вёска	в.	Пры назве
відэакасета	вк.	
відэафанаграма	відэафанагр.	
вобласць	вобл.	Скарачаецца таксама ў загалоўку
возера	воз.	Пры назве
вокладка	вокл.	У заўвагах
востраў	в-аў	Пры назве
выдавец	выд.	
выдавецтва	выд-ва	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
выданне	выд.	
выкананне	выкан.	
выканаўца	выкан.	Пры прозвішчы
вынаходства	вынаход.	
выпраўленне	выпр.	
выпуск	вып.	
выпускныя даныя	вып. дан.	
выстаўка	выст.	
вытворчы	вытвор.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
вытрымка	вытрым.	
выхадныя даныя	вых. дан.	
вышэйшы	выш.	
вячэрні	вяч.	Пры абазначэнні выпуску газеты
	Г	
газета	газ.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
галоўны	гал.	
гарадскі	гар.	Скарачаецца таксама ў загалоўку
гаспадарка	гасп-ка	
гаспадарчы	гасп.	
гістарычны	гіст.	
глава	гл.	Пры лічбах і ў заўвагах
глядзі	гл.	
горад	г.	Пры назве
гравюра	грав.	
грампласцінка	грп.	
графік	граф.	
	Д	
даведнік	давед.	
дадатак	дадат.	
дадрукоўка	дадрук.	

Працяг табліцы 1

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
даклад	дакл.	
дакумент	дак.	
дапаможнік	дапам.	
дапаможны	дапам.	
дапаўненне	дап.	
дапрацоўка	дапрац.	
даследаванне	дservлед.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
дацэнт	дац.	Пры прозвішчы ці назве ўстановы
дзяржаўны	дзярж.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
доктар	д-р	У назве вучонай ступені
друкаваны	друкав.	
друкарня	друк.	
дысертацыя	дыс.	
дыскаграфія	дыскагр.	
дыскусія	дыскус.	
дыяграма	дыягр.	
дыяпазітыў	дыяпаз.	
дыяфільм	дф.	
дэпаніраваны	дэп.	
дэфектны	дэф.	У заўвагах
	Ж	
жнівень	жн.	
	З	
завод	з-д	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
загадчык	заг.	Пры назве пасады
загаловак	загал.	
запіскі	зап.	У значэнні "Працы"
заснавальнік	заснав.	
заўвага	заўв.	
зацвярджэнне	зацв.	
збор твораў	зб. тв.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
зборнік	зб.	
звыш	зв.	Пры лічбах
змяненне	змян.	
значна	знач.	
	І	
ілюстратар	іл.	Пры прозвішчы
ілюстрацыя	іл.	
імянны	імян.	
інстытут	ін-т	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
інфармацыйны	інфарм.	Тое ж
інфармацыя	інфарм.	
	К	
кааперацыя	каап.	
кабінет	каб.	
каляровы	каляр.	
каментарый	камент.	
каментатар	камент.	Пры прозвішчы

Працяг табліцы 1

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
камісія	каміс.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з’яўляецца першым словам
камітэт	кам.	Тое ж
кангрэс	кангр.	– ” –
кандыдат	канд.	У назве вучонай ступені
канферэнцыя	канф.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з’яўляецца першым словам
капейка	к.	Пры лічбах
каробка	кар.	
карта	к.	Пры лічбах
картаграма	картагр.	
картка	карт.	
карціна	карц.	Пры лічбах
карэспандэнт	кар.	Пры прозвішчы ці назве газеты (часопіса)
кастрычнік	кастр.	
каталог	кат.	
кафедра	каф.	
квартал	кв.	
кінафільм	кф	
кіраўнік	кіраўн.	
кіраўніцтва	кіраўн.	
клас	кл.	
кніга	кн.	
копія	коп.	
красавік	крас.	
краявы	краяв.	Скарачаецца таксама ў загалоўку
	Л	
лабараторыя	лаб.	
ліпень	ліп.	
ліст	л.	Пры лічбах і ў заўвагах
лістапад	лістап.	
літаграфія	літагр.	
літаратура	літ.	
літаратура і мастацтва	ЛіМ	Назва газеты пры аналітычным апісанні
люты	лют.	
	М	
малодшы	мал.	Скарачаецца таксама ў загалоўку
малое прадпрыемства	МП	У выхадных даных і пры назве
малюнак	мал.	
манаграфія	манагр.	
Масква	М.	У выхадных даных
мастак	маст.	Пры прозвішчы
матэматычны	мат.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з’яўляецца першым словам
медыцынскі	мед.	Тое ж
месяц	мес.	
механічны	мех.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з’яўляецца першым словам
мікракарта	мк.	
мікракопія	мкоп.	
мікрафільм	мф.	
мікрафіша	мфіша	
мікрафотакопія	мфотакоп.	

Працяг табліцы 1

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
міністэрства	м-ва	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
Мінск	Мн.	У выхадных даных
	Н	
навуковы	навук.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
надзагаловак	надзаг.	
надрукаваны	надрук.	
намаграма	намагр.	
намеснік	нам.	Пры назве пасады
нарматыўны	нармат.	
народны	нар.	
нацыянальны	нац.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
нотаграфія	нотагр.	
нумар	N	Пры лічбах
	П	
паведамленне	паведамл.	
пагінацыя	паг.	
падабраў	падабр.	
падзагаловак	падзаг.	
падручнік	падруч.	
падрыхтоўка	падрыхт.	
паказальнік	паказ.	
папраўка	папр.	
папраўлена	папраўл.	
папулярны	папул.	
партрэт	партр.	
пасёлак	пас.	Пры назве
пасёлак гарадскога тыпу	п. г. т.	Тое ж
пасляслоўе	пасляслл.	
пачатак	пач.	Пры лічбах
педагагічны	пед.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
перавыданне	перавыд.	
перадрукоўка	перадрук.	
пераклад	пер.	
перакладчык	пер.	Пры прозвішчы
пералажэнне	пералаж.	
пераплёт	пер.	
перапрацоўка	перапрац.	
перфакарта	перфак.	
перфастужка	перфастуж.	
план	пл.	
прадметны	прадмет.	
прадмова	прадм.	
прамысловасць	прам-сць	
прамысловы	прам.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
прафесар	праф.	Пры прозвішчы ці назве ўстановы
прафесійны	праф.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
прафесіянальны	праф.	Тое ж

Працяг табліцы 1

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
працы	пр.	У значэнні "Запіскі"
прыплецена	прыпл.	
прысвячаецца	прысвяч.	
прысвячэнне	прысвяч.	
прэпрынт	прэпр.	
псеўданім	псеўд.	
публікацыя	публ.	
	Р	
раён	р-н	Скарачаецца таксама ў загалоўку
раённы	раён.	Тое ж
раздзел	раздз.	Пры лічбах і заўвагах
рака	р.	Пры назве
ранішні	ран.	Пры абазначэнні выпуску газеты
распрацоўка	распрац.	
распрацоўшчык	распрац.	
ратапрынт	ратапр.	
рубель	р.	Пры лічбах
рукапіс	рукап.	
рысунак	рыс.	
рэгістр	рэг.	
рэдактар	рэд.	Пры прозвішчы
рэдакцыйная калегія, рэдкалегія	рэдкал.	
рэдакцыя	рэд.	
рэзюме	рэз.	
рэкамендаваны	рэк.	
рэкамендацыйны	рэк.	
рэпраграфія	рэпрагр.	
рэпрадукцыя	рэпрад.	
рэпрынт	рэпр.	
рэспубліка	рэсп.	
Рэспубліка Беларусь	Беларусь	
рэтраспектыўны	рэтрасп.	
рэферат	рэф.	
рэфератыўны часопіс	РЧ	
рэферэнт	рэф.	Пры прозвішчы
рэцэнзія	рэц.	
	С	
саіскание	саіск.	
сакавік	сак.	
Санкт-Пецярбург	СПб.	У выхадных даных
сельскагаспадарчы	с.-г.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
серыя	сер.	
сесія	сес.	
сімпозіум	сімп.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
сістэматычны	сіст.	
скарачэнне	скарач.	
складальнік	склад.	Пры прозвішчы
складанне	склад.	
слоўнік	слоўн.	
службовы	служ.	

Працяг табліцы 1

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
слупок	слп.	Пры лічбах і заўвагах
снежань	снеж.	
спецыфікацыя	спецыф.	
спынены	спын.	
стагоддзе	ст.	Пры лічбах
станіца	ст-ца	Пры назве
станцыя	ст.	Тое ж
старонка	с.	Пры лічбах і заўвагах
старшы	стар.	
старшыня	старш.	Пры назве ўстановы
старэйшы	ст.	Скарачаецца таксама ў загалоўку
статыстычны	стат.	
студзень	студз.	
ступень	ступ.	
стэнаграма	стэнагр.	
стэрэатыпны	стэр.	
сумеснае прадпрыемства	СП	У выхадных даных і пры назве
сшытак	сш.	
сяло	с.	Пры назве
	Т	
табліца	табл.	
таварыства	т-ва	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
таварыства з абмежаванай адказнасцю	ТАА	У выхадных даных і пры назве
твор	тв.	
том	т.	Пры лічбах і ў заўвагах
транспарт	трансп.	
тыпаграфія	тыпагр.	
тыраж	тыр.	
тытульны ліст	тыт. л.	
тэзісы	тэз.	
	У	
уводзіны	уводз.	
уводзіцца	уводз.	
узнаўленне	узнаўл.	
укладальнік	уклад.	Пры прозвішчы
укладанне	уклад.	
укладны ліст	укл. л.	
уключна	уключ.	
універсітэт	ун-т	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
універсітэцкі	унів.	
упраўленне (як установа)	упр.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
урывак	урыв.	
	Ф	
фабрыка	ф-ка	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
факсіміле	факс.	
факультэт	фак.	
фанаграма	фанагр.	

Канец табліцы 1

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
фатаграфія	фат.	
фатограф	фат.	Пры прозвішчы
фізічны	фіз.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
філасофскі	філас.	
філіял	філ.	
фільмаграфія	фільмагр.	
фотакопія	фотакоп.	
фрагмент	фрагм.	
франтыспіс	франт.	
футляр	футл.	
	Х	
хімічны	хім.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
	Ц	
цана	ц.	Пры лічбах
	Ч	
чарцёж	чарц.	
часопіс	часоп.	
частка	ч.	
член	чл.	Пры прозвішчы ці назве ўстановы
чыгуначны	чыгунач.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
чэрвень	чэрв.	
	Ш	
школа	шк.	
шмуцтытул	шмуцтыт.	
штодзённы	штодзён.	
штомесячны	штомес.	
штотыднёвы	штотыдн.	
	Э	
эканамічны	экан.	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
экземпляр	экз.	
энцыклапедыя	энцыкл.	

Табліца 2 – **Спіс асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе пры апісанні нарматыўна-тэхнічных дакументаў**

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
	А	
апісанне вынаходства	а. в.	Пры датах
аўтарскае пасведчанне	а. п.	Скарачаецца таксама ў загалоўку
	Д	
дадатковае аўтарскае пасведчанне	дадат. а. п.	Скарачаецца таксама ў загалоўку
дадатковы патэнт	дадат. пат.	Тое ж
дзяржаўная рэгістрацыя	ДР	Пры нумары
	З	
залежнае аўтарскае пасведчанне	залеж. а. п.	Скарачаецца таксама ў загалоўку

Канец табліцы 2

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
залежны патэнт	залеж. пат.	Скарачаецца таксама ў загалоўку
заменены патэнт	замен. пат.	– ” –
заяўлена	заяўл.	
	І	
інвентарны	інв.	Пры нумары
	К	
кампанія	КА	Скарачаецца таксама ў загалоўку, калі не з'яўляецца першым словам
	Л	
лімітэд	лтд	Скарачаецца таксама ў загалоўку
	П	
патэнт	пат.	Тое ж
прамысловы ўзор	ПУ	
прыярытэт	прыяр.	
	Т	
таварны знак	ТЗ	
тэрмін дзеяння патэнта	тэрмін дз. пат.	Пры лічбах

Табліца 3 – **Спіс асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе пры апісанні аўдыёвізуальных і нотных выданняў і матэрыялаў**

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
	А	
абаротаў за мінуту*	аб/мін.	
аднагалосы	аднагал.	
акампанемент	акамп.	
акардэон	акард.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
альт (голас)	А	Тое ж
ансамбль*	анс.	Пры ўказванні сродкаў выканання
апература*	апер.	Пры прозвішчы
аперэта*	ап-та	
аплікатура	аплікат.	
аранжыраваў	аранж.	Пры прозвішчы
аранжыроўка	аранж.	Тое ж
арган	арг.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
аркестр	арк.	
аркестраваў	аркестр.	Пры прозвішчы
аркестроўка	аркестр.	Тое ж
аўдыёвізуальны матэрыял*	АВМ	
афарміцель*	афарм.	Пры прозвішчы
	Б	
балалайка	балал.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
балетмайстар	балетм.	Пры прозвішчы
барытон (голас)	Бар.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
бас (голас)	Б	Тое ж
	В	
вакальна-інструментальны ансамбль*	ВІА	Скарачаецца таксама ў загалоўку апісання
валторна	влт.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
відэафільм*	вф.	У вобласці колькаснай характарыстыкі – ВДФ

Працяг табліцы 3

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
віяланчэль	в-чэль	Тое ж
выканальніцкі	выканальніц.	
вядучая партыя	вядуч. парт.	
	Г	
габой	габ.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
гарманізаваў	гарманіз.	Пры прозвішчы
гарманізатар	гарманіз.	Тое ж
гарманізацыя	гарманіз.	
гітара	гіт.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
гукавы*	гук.	
	Д	
дарожка*	дар.	У вобласці фізічнай характарыстыкі
духавы	дух.	
дырыжор	дыр.	Пры прозвішчы
	З	
заканчэнне*	score заканч.	
змешаны	змеш.	
	І	
інструментаваў	інструм.	Пры прозвішчы
інструментоўка	інструм.	Тое ж
	К	
кадр*	кд.	Пры лічбах
кадраў за секунду*	кд/с	
кампазітар	камп.	Пры прозвішчы
кампазіцыя*	кампаз.	
кампанент*	камп.	
камплект*	к-т	
канверт*	канв.	
кансультант*	канс.	Пры прозвішчы
кантрабас	к-бас	У вобласці колькаснай характарыстыкі
кантральта (голас)	К-альта	Тое ж
канцэртны	канц.	
квадрафанічны*	квадра	
кінастудыя*	к/с	
кінафільм*	кф	
кінематаграфіст*	кінематагр.	Пры прозвішчы
кінематаграфія*	кінематагр.	
клавесін, клавікорды	клав.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
кларнет	клр.	Тое ж
	Л	
лібрэта	лібр.	У звестках аб адказнасці
	М	
магазін	маг.	У выхадных даных
магнітная фанаграма на касеце*	мфк.	
магнітная фанаграма на шпулі*	мгф.	
мажор	маж.	
мандаліна	мандал.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
мецца-сапрана	МС	Тое ж
мінор	мін.	

Працяг табліцы 3

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
многагалосы (шматгалосы)	многагал. (шматгал.)	
монафанічны*	мона	
музыка	муз.	Пры прозвішчы
мультыплікатар*	мультыпл.	Тое ж
мультыплікацыя*	мульт.	
	Н	
набор дыяпазітываў*	ндп	
нараджэнне*	нарадж.	Пры даце нараджэння
нумар дошкі	Н. д.	
	О	
опус	оп.	
	П	
партытура	партыт.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
партыя	парт.	Тое ж
пастаноўка	паст.	Пры прозвішчы
пастаноўшчык	паст.	Тое ж
практыкаванне*	практ.	Пры лічбах
працягласць	працягл.	У звестках аб выкананні
	Р	
радок*	рад.	
рэжысёр	рэж.	Пры прозвішчы
	С	
сантыметраў за секунду*	см/с	
сапрана (голас)	С	У вобласці колькаснай характарыстыкі
сімфанічны	сімф.	
скрыпка	скр.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
словы	сл.	Пры прозвішчы
стэрэафанічны*	стэрэа	
суправаджэнне	суправадж.	
сцэнарый*	сцэн.	Пры прозвішчы
сцэнарыст*	сцэн.	Тое ж
	Т	
танцавальны	танц.	
творча-вытворчае аб’яднанне*	ТВА	
трамбон	трамб.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
транскрыбіраваў	транскр.	Пры прозвішчы
транскрыпцыя	транскр.	Тое ж
транслітарацыя	трансліт.	— ” —
транспаніраваў	транспан.	— ” —
транспаніроўка	транспан.	— ” —
тэлебачанне*	ТБ	
тэлефільм*	тф.	
тэнар (голас)	Т	У вобласці колькаснай характарыстыкі
	У	
урок*	ур.	Пры лічбах
	Ф	
фагот	фаг.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
фанаграма	фанагр.	
фартэпіяна	фп.	

Канец табліцы 3

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
філармонія	філарм.	
фільм*	фм	
фільмаграфія*	фільмагр.	
фільмакопія*	фільмакоп.	
флейта	фл.	У вобласці колькаснай характарыстыкі
	Х	
харавы	хар.	
харэаграфічны	харэагр.	
харэаграфія	харэагр.	
	Ч	
чорна-белы*	ч. б.	
	Э	
этыкетка*	этык.	
*Словы, пазначаныя «зорачкай», скарачаюцца толькі пры апісанні аўдыёвізуальных матэрыялаў.		

Табліца 4 – **Спіс асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе пры апісанні выяўленчых выданняў**

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
	А	
акватынта	акват.	
аловак	алов.	
ансамбль	анс.	
аўталітаграфія	аўталітагр.	
аўтапартрэт	аўтапартр.	
аўтатыпія	аўтатып.	
	В	
вакальна-іструментальны	вак.-інстр.	
вытворчае аб’яднанне	ВА	
выяўленчы	выяўл.	
	Г	
глыбокі друк	глыб. друк	
гравёр	грав.	Пры прозвішчы
гравіраваў	грав.	Тое ж
гравюра на дрэве	грав. на др.	
гравюра на метале	грав. на мет.	
	К	
кадр	кд.	Пры лічбах
кінастудыя	к/с	
ксілаграфія	ксілагр.	
	Л	
лінагравюра	лінагр.	
	М	
металаграфія	металагр.	
	Н	
невядомы мастак	невяд. маст.	Пры прозвішчы
	П	
пастаноўка	паст.	Пры прозвішчы
пастаноўшчык	паст.	Тое ж

Канец табліцы 4

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
	Р	
радок	рад.	
разцовая гравюра	разц. грав.	
	С	
скульптар	скульпт.	Пры прозвішчы
скульптура	скульпт.	
сцэнарый	сцэн.	Пры прозвішчы
сцэнарыст	сцэн.	Тое ж
	Т	
творча-вытворчае аб’яднанне	ТВА	
трафарэт	траф.	
тыпалітаграфія	тыпалітагр.	
тыпафоталітаграфія	тыпафоталітагр.	
	Ф	
фотамастак	фотамаст.	Пры прозвішчы
фотамеханічны друк	фотамех. друк	
фотапартрэт	фотапартр.	
	Х	
хромалітаграфія	хромалітагр.	
	Ш	
шаўкаграфія	шаўкагр.	
штрыхавая цынкаграфія	штрых. цынкагр.	

Табліца 5 – **Спіс асобных выпадкаў скарачэння слоў і словазлучэнняў, якія часта сустракаюцца ў бібліяграфічным запісе пры апісанні картаграфічных выданняў і матэрыялаў**

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
	А	
аазіс	ааз.	У загалоўку апісання
адлегласць	адлегл.	
архіпелаг	арх.	У загалоўку апісання
арыенціроўка	арыенц.	
атлас	атл.	У аналітычным апісанні
атол	ат.	У загалоўку апісання
аўтамабільная дарога	аўтамаб. дар.	
	Б	
басейн	бас.	У загалоўку апісання
без маштабу	б. м-бу	
бланкавая	бланк.	
бухта	бух.	У загалоўку апісання
бязрэйкавая дарога	бязрэйк. дар.	
	В	
вадаспад	вдп.	У загалоўку апісання
вадасховішча	вдсх.	Тое ж
велічыня	веліч.	Пры лічбах
водмель	водм.	У загалоўку апісання
возера	воз.	
вулкан	влк.	У загалоўку апісання
вярста	в.	
вярхоўе	вярх.	У загалоўку апісання

Працяг табліцы 5

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
вяршыня	вярш.	Тое ж
	Г	
гавань	гав.	У загалоўку апісання
горная дарога	горн. дар.	
грунтавая дарога	грунт. дар.	
	Д	
дадатковая карта	дадат. карта	
даліна	дал.	У загалоўку апісання
дарогі	дар.	
дарожныя знакі	дарож. зн.	
датаваць	датав.	
дыяметр	дыям.	Для памеру глобуса
дэпартамент	дэп.	У загалоўку апісання
	З	
заліў	зал.	У загалоўку апісання
запаведнік	запавед.	Тое ж
заходняя даўгата	зах. даўгата	Пры каардынатах і праекцыях
зборны ліст	зб. л.	
здвоены ліст	здв. л.	
зямельны	зям.	
	І	
імперыя	імп.	У загалоўку апісання
	К	
каардынаты	каард.	
калгас	калг.	У загалоўку апісання
калонія	калон.	Тое ж
канал	кан.	– ” –
канатная дарога	канат. дар.	
кантон	кант.	У загалоўку апісання
карысныя выкапні	карыс. выкап.	
карыстанне	карыст.	
катлавіна	катл.	У загалоўку апісання
клапан	клап.	
крэпасць	крэп.	У загалоўку апісання
курорт	кур.	Тое ж
	Л	
лагуна	лаг.	У загалоўку апісання
ліман	лім.	Тое ж
ляднік	лядн.	– ” –
	М	
маршрут	маршр.	У загалоўку апісання
маштаб	м-б	
мерыдыян	мерыд.	
мыс	м.	У загалоўку апісання
мясцовасць	мясц.	Тое ж
	Н	
нізіна	нізін.	У загалоўку апісання
нізоўе	ніз.	Тое ж
	П	
павелічэнне	павеліч.	Пры вертыкальным маштабе

Канец табліцы 5

Слова (словазлучэнне)	Скарачэнне	Умовы прымянення
пагранічны	пагран.	
паказана	паказ.	
паралель	парал.	
парог	пар.	У загалоўку апісання
паўвостраў	п-аў	
паўднёвая шырата	паўдн. шырата	Пры каардынатах і праекцыях
паўночная шырата	паўн. шырата	Тое ж
перспектыўны	перспект.	
пласкагор'е	пласк.	У загалоўку апісання
прадмесце	прадм.	Тое ж
праектаванне	праектав.	
праекцыя	пр-цыя	
праліў	прал.	У загалоўку апісання
прасёлачная дарога (прасёлкавая)	прасёл. дар.	
пратэктарат	пратэкт.	
праход	прах.	У загалоўку апісання
прыбліжаны	прыбл.	Пры маштабе
пустыня	пуст.	
пячора	пяч.	У загалоўку апісання
	Р	
радовішча	радов.	
распаўсюджванне	распаўсюдж.	
раўніна	раўн.	
роўнавугольная	роўнавуг.	Пры праекцыі
роўнавялікая	роўнавял.	Тое ж
роўнапрамежкавая	роўнапрамеж.	— " —
рэканструяванне	рэканструяв.	
	С	
сажань	саж.	
саўгас	саўг.	У загалоўку апісання
скала	ск.	Тое ж
	У	
узбярэжжа	узбяр.	У загалоўку апісання
узвышша	узвыш.	Тое ж
умоўныя абазначэнні	умоўн. абазн.	
умоўныя знакі	умоўн. зн.	
упадзіна	упад.	У загалоўку апісання
урочышча	уроч.	Тое ж
усходняя даўгата	усх. даўгата	Пры каардынатах і праекцыях
	Ф	
фарватэр	фарв.	У загалоўку апісання
	Х	
хрыбет	хр.	У загалоўку апісання
	Ш	
шматфарбавы	шматфарб.	

Дадатак А
(даведачны)

Бібліяграфія

[1] Правила составления библиографического описания. – М., 1986. –
ч.2: Нотные издания. – М., 1987. – Приложение 8.
ч.4: Нормативно-технические и технические документы. Неопубликованные документы. – М., 1989. – Приложение 5.
ч.5: Изоиздания. – М., 1993. – Приложение 7.
ч.6: Аудиовизуальные материалы. – М., 1989. – Приложение 3.
Библиографическое описание картографических произведений. – М., 1980. – Приложение 3.